

Redacția și administrația:
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare nr. 22
Scrieri normate nu se primesc.
Măsurătorile nu se revizuesc.
Biroul de administrație:
Brașov, piața mare nr. 22
Inserate mai primește în Viena
Eduard Moser, Habsburgerstr. 10
(Odo Maas), env. Schalk, Alois
Horn, M. Dicks, A. Oppel, J. Dorn-
berger în Brașov: A. V. Goll-
berger în orașul Eckstein, Darm-
stadt; G. L. Damb; în Ham-
burg: A. Steiner
Prețurile inserțiilor: o seriă
garmondă pe o colcă 8 or.
și 80 or. imbră pentru o pu-
blicare. Publicații mai dese
după tarif și învoială.
Măsurătorile pe pagina III-a o
sără 10 or. v. a. sau 80 ani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LIII

„Gazeta” este în fiecare zi.
Abonamente pentru ANUL I: 12 fl.;
Pe un an 12 fl., pe doi ani 24 fl.;
Pe un an 40 franci, pe doi ani 80 franci,
pe trei ani 120 franci.
Se prenumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la ad. colectori.
Abonamentul pentru BRAȘOVU:
la administrație, piața mare
nr. 22, etajul I: pe un an
10 fl., pe doi ani 20 fl., pe trei
ani 30 fl. Cu două în
casă: Pe un an 12 fl., pe
doi ani 24 fl., pe trei ani 36 fl.
Un exemplar 5 or. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 271.

Brașov, Luni, Marți 4 (16) Decembrie

1890.

Brașov, 3 Decembrie v. 1890.

Vedurăm, că de când cu desbaterea asupra nenorocitei fabrici de arme ungurești, opozițiunea din dietă și mai ales partida lui Apponyi, și a schimbat tactică ce a păstrat-o până acuma față cu ministeriul Szapary și eșind din rezerva ei a început éráși o luptă inversunată în contra guvernului.

Contele Albert Apponyi a tot sperat că se va pute înțelege cu d-l Szapary și că, făcându-se o fuziune între partida sa și a guvernului, va pute să intre în ministeriu. De aceea s'a purtat cu multă cruțare în toate cesiunile față de cabinetul actual. După ce s'a convins însă, că Szapary nu doarește conlucrarea lui în guvern și că ține mai mult la ceea ce-i șoptește Koloman Tisza, decât la vorbele lui, a întors foia și a declarat răsthoiu pe viață și pe moarte și cabinetului Szapary.

Amă creștut — dăcea una din foile apponyiste — că ministeriul Szapary va căuta să-și implinescă promisiunile date, dér ne-amă înșelat și adă vedem că ceea ce amă disu la început este adeverat: avem de a face adecă totu cu cabinetul Tisza — însă fără Tisza.

Capul liberalilor din majoritate este și adă totu Tisza și până ce va conduce elu ceta mameucilor, nu pte fi vorba de o fuziune a lor cu Apponyisti. Szapary face ceea ce-i dăce Tisza să facă, și acesta cu toți ar fi în stare pte să se împace, numai cu Apponyi nu.

Tote silințele ce și le-a dat șeful opoziției moderate de a dovedi, că elu și anume elu este omul situației și că fără de elu și de partisanii săi reforma administrației nu se va pute duce în implinire, au rămas până acuma zadarnice.

O ultimă încercare a făcutu

Apponyi cu ocaziunea desbaterei proiectului de lege asupra botezurilor din căsătoriile mixte, de a nimici influința lui Tisza, arătându-se mai liberal decât elu în cesiunile confesionale, dér nici această încercare nu i-a succés.

Să schimbăm dér éráși tactică — și-a disu elu atunci și a hotărut să facă împreuna cu întreaga opoziția un atac inversunat asupra poziției ministrului de honvefi Fejervary.

Până la desbaterea asupra fabricii de arme Apponyi se întrecă cu ceilalți în liberalism; acum i-s'a oferit ocaziunea de a dovedi țerei, că elu este nu numai cel mai liberal, dér totodată și cel mai național dntre toți.

„In fruntea opoziției naționale”, — scrie „P. Naplo” — „Apponyi va învinge cu opozițiunea națională, care nu pte suferi o politică antinațională.”

De aceea Apponyi merge acum cu Polonyi și cu Ugron în cesiunile militare și diarul său ne spune, că este o „concordia națională” față c'unu guvern și o partidă, care se gândesce la „renunțarea națională”; de aceea „opozițiunea națională” cu Apponyi în frunte va combate și în viitoru sistemul guvernului în dietă și la alegeri.

„P. Naplo” apelază la toți Maghiarii independenți ca să se grupeze în giurul lui Apponyi, pentru ca să facă să triumfeze politica națională maghiară.

Și acestu triumf sperază opoziționali unguri alți dobândi prin desbateri furtunoșe și scandaluri provocate în dietă și printr'o agitațiune din ce în ce mai dușmănosă în contra majorității populației statului!

Cine nu va admira înalta înțelepciune a unor astfelu de politici?

Voci asupra mișcării universitarilor din Bucuresci.

Unu corespondent alu diarului „Pester Lloyd” din Bucuresci scrie despre mișcarea studenților universitari din Bucuresci următoarele:

„Eri s'a ținut în sala mare a universității de aici o adunare, la care au luat parte vr'o 300 de inși, cu scopul de a hotări asupra memorandumului pentru apărarea drepturilor naționale ale Românilor din Transilvania”. . . Deși în adunare nu s'a făcutu nici o declarațiune directă vătămătoare la adresa vecinului stat ungar, totuși e forte îndoișu decă se voru pute esecuta decisiunile luate în astă privință, fără de a nu da ansă la plângerii din partea statului ungar asupra amestecului necompetent al străinătății în afacerile interne ale țerilor de sub coróna Sfântului Ștefan.”

Ér „Kolozsvár”, în primul său din 13 c. sub titlul „Luptă până la extremitate” scrie între altele:

„Bucurescii sunt în mișcare. I-a cuprinsu aceea viteză, care isbucnesce din flacăul maghiar, când dăce „oribat pe cineva, ori mă bate.” Tinerimea universitară a alarmat România în contra noastră și în favoarea Românilor din Ardeal. — Acesta nici nouă nu ne strică, dér nici Românilor ardeleni nu le folosesc. . . Memorandul e adresat Europei. S'au cerit nise statute, cari s'au primit în toate punctele. O societate de o estindere mare se înființează în contra Maghiarilor, care are de scop sprijinirea Românilor ardeleni cu bani, cu sfatul și cu fapta, cu alte cuvinte a-le da mâna de ajutor ca să ajungă Ardelul în prietatea lor, nu pentru ca să-l țină pentru ei, ci pentru ca să se anexeze la România, căci Ardelul numai sub coróna regelui Carol I se pte simți în deplină siguranță. Societatea, care năvălesce asupra Ardelului și care vrea să ne rupă unu mărgăritar din corónă, — s'a înființat în capitala României. Membru la această societate pte fi totu Românul, afe-se elu în ori-care colț

al lumii. Causa e a tuturor Românilor, cari numai trăsesc pe acestu pământ. E vorba de a se înactiva principiile lui Șincai și „Popiu Ilariu”, — o Românie mare până la Tisa. . . . Acesta e signatura poziției. Unu pentru toți și toți pentru unu! Acesta e lozinca. . .

Fericită țerișoră! ea nu mai are alte necasuri. Noi suntem convinși, că mișcarea acesta se va potoli în curând și va veni timpul când noi le vom face lor mari servicii. Independența, libertatea României numai noi o apărăm (védelmezzük).

Va vedea ea. În timpul de pace ea pte scriși din dinți, noi nu ne temem de ea, pășescă ea în contra noastră în tonu ori câtu de mare. Noi ridem de marile ei aventuri. Dér cumcă vomă ținé aici ordine, despre acesta să fiă pe deplină convinsă capitala română.”

Sași despre „Kisdedovuri”.

„Kronstädter Ztg.” dela 12 Dec. st. n. publică sub titlul „Copii noștri în pericol” unu articol de fond scris de d. deputat Ios. W. Filtsch, în care după o mică introducere se dăce:

Șovinismul maghiar, dorința aprinsă pentru statul național maghiar nu se îndestulesc numai cu aceea, că s'a maghiarisat întrégă viața publică în oficii și la judecătoria, nu se mai îndestulesc cu aceea, că toți învățătorii trebuie să cunoscă limba maghiară și să o scie propune, nu se mai mulțamesc nici cu aceea, că în școlile populare s'a introdus limba maghiară ca studiu obligatoru, ci elu voescă a începe deja de acum maghiarisarea la copiii noștri de 3 ani. Și acestu scop îl urmăresc proiectul de lege despre asilurile de copii.

Decă în espunerea de motive se dăce, că marea mortalitate a copiilor în Ungaria și nisuința de a se împedea acesta prin o mai bună pază și îngrijire a datu nascere proiectului de lege, atunci acesta este o sfruntată minciună. Acestă țintă nu va pute fi ajunsă prin proiectul de lege, ci mai iute contrarul.

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

CUM VORBIMU?

Conferință ținută la Ateneu, în 25 Noemvrie, de G. Ionescu-Gionu.

Una dintr'acele Române, cari minunată cu frumșetea și deșteptăciunea lor marile orașe ale Europei în prima jumătate a seculului nostru, se află într'o di stându de vorbă, într'unul din saloanele aristocratice ale Parisului, cu poetul francez Alphonse de Lamartine.

Vioiciune, gingășia, grațiile măestre ale Românei, — precum și acea umbră de dulce melancolie, care trecea pe chipul ei în tocmai ca norul aib pe seninul cerului, încântaseră pe poet. O privia și o asculta cu nesaturată plăcere, ér Româncea cu câtu se simția mai învelită cu privirile calde ale poetului, cu atât mai mult, adorabilă cochetă, da sboru spiritului și fantasiei sale.

— Dornă, dăce într'unu rând Lamartine, — Dumniata, care vorbesc limba franceză, ca o marchisă din seculul trecut, care cunosci atât de bine pe poezi și prosatorii noștri și care i-ai însușit cu atata deplinitate totă ceea

ce farmecul nebirut alu Francesei, mai mult încă: alu Parisienei, — spune-mi, rogu-te, ce limbă se vorbesce în țera Dumnitale, într'acelu depărtat Orientu plin de sora și de poezie? Spune-mi câteva versuri în limba românescă. . .

La această rugăciune a poetului, Româncea rămase pentru o clipă mută. Acestă tăcere era îndreptățită de cauza cea mai puternică: Româncea nu scia românesce. Dér, pentru-că mai lesne și-ar perde unu căluger partea sa din Raiu, decât femeia prezența sa de spirit, Româncea noastră găsi îndată portiu de scăpare din această cumplită incuratură.

— Mă dusei, — povestia densă mai târziu la Bucuresci, — mă dusei cu gândul în țera românescă și-mi adusei aminte că, vera la moșiele tatălui meu, când stam pe sora în pridvorul casei și mă uitam cum vinu dela pășune turmele și cirețele satului, au disem flăcăi și fete cântându cantece de dor, în cari cuvintele *frunză verde* se repețeau mereu. Acestă amintire mă scapă. Imi tându melodia tristă și îndușătoare, cu

care se dăce doinele române, recitaiu poetului două versuri cari nu erau tocmai variate.

Frunză verde, frunză verde,
Frunză verde și ér verde.

Je le mettais au vert cu românesca mea. Din fericire însă, poetul mă intrerupe ca să-mi spună, că limba română este de o dulcătă admirabilă și de o sonoritate fără sémén. M'am îndușat și eu de acesta, dér mai pe urmă, când am învățat să vorbesc românesce.

A vorbi românesce, vorbim românesce, — putem dăce pte astăci, și încă nu cu deosebită hotărere, noi ómenii orașelor României, noi țergoveții, cari dăce ne folosim de atâtea și atâtea lucruri noue.

În tinerețea însă a Româncei prietină cu Lamartine, a vorbi românesce, era a înfrăți cu de-a sila cuvintele hodorogite ale Turcilor cu cuvintele pităgăiate ale Grecilor; era a greșea cu terminațiunea *isire* cuvintele franceze, și a face cuvinte ca *pretendarisire, fraparisire, regularisire, interpelarisire*; era a te servi de cuvintele muscalesci, cari priu-

tre săltărețile și melodiósele cuvinte române, păreau tocmai ca nise urși în mijlocul unor cete de sprintene căprioare.

Grecesca, rusesca, turcesca și o nădrăvană franțuzescă de contrabandă năpădiseră în limba română, care ca totdeuna primitore și prea primitore, se da la o parte din drépta, se da la o parte din stănga, se da din toate părțile înderétu, așa că fu unu timpu când se vorbea pe românesce cu totu felul de cuvinte, afară de cuvintele românesci. La auzul limbei române, vorbite acum 40—50 de ani, nici o întrebare nu ar fi fost mai îndreptățită de câtu următoarea: *ce este românescu într'acastă limbă românescă?*

S'ar fi perduto cu timpul legile, cari sunt la temelie frasei și propoziției române; s'ar fi perduto până și amintirea atător și atătoru frumose cuvinte latine asupra cărora de secole poporul român puse pecetea sa de românism bine hotărut; s'ar fi perduto până și acele cuvinte slavone, pe cari, dealungul a sute de ani, de dăce în trebuintare, Românul le-a românit cu desevărsire; — s'ar fi perduto, decă o

Proiectul de lege obligă pe fiă-care comună, în care încă nu există un institut pentru îngrijirea copiilor, ca să înființeze un astfel de institut, eventual un asil de veră. Der proiectul obligă și pe toți copiii dela 3—6 ani de a cerceta aceste institute, în cazul când nu se poate dovedi, că copiii au acasă sau în altă parte îngrijirea și paza necesară. Urmarea va fi, că aceste institute vor fi îngrămădite de copii și legea permite întruirea a 80 de copii într'o singură cameră și sub îngrijirea, unei singure îngrijitoare, căreia, decât vor fi mai mulți ca 40 de copii, i-se va da într'ajutoro păzitore. Inchipuiți-vă acum 80 de copii înghesuți într'o odaie strimță de dimineața până seara! Astfel vor să le promoveze sănătatea?...

Din contră copiii, cari acasă erau sănătoși, în noul institut se vor bolnăvi, și unii din ei se vor vesteți și se vor prăpădi.

Cum însă va pute birui sormană îngrijitoare cu 80 de copii și cu nenumerabilele lor mici trebuințe, cum pe lângă acesta conformu prescripțiunilor legii, ea îi va pute instrui în rugăciuni, cântări, vorbire, în exerciții corporale și lucru de mână, și introduce în același timp, conformu § 8, în cunoștința limbii maghiare? La toate acestea înțelepții creatori ai proiectului, par a nu se fi gândit de loc. Destul, că îmbunătățirea stărei sanitare a copiilor nu se va pute ajunge prin această nouă „instituțiune națională“.

Scopul principal al proiectului, adevărata lui intențiune ascunsă, este maghiarizarea. Acesta reese anume din § 8, care după cum am arătat, prescrie, că ocupațiunea acelor copii, a căroră limbă maternă nu este cea maghiară, este a se împreuna cu introducerea în limba maghiară. Acesta este o întorsătură de cuvinte așa obicinuită, din care fiă-care inspectoru școlar pte să facă ce va voi. Cine îl va pute împedează de a tălmăci această dispozițiune astfel, ca să se vorbească în genere cu copiii numai maghiarese? Faptul însă, că voescă a-le impune copiilor noștri, chiar în cea mai fragedă etate, limba maghiară, este o adevărată barbarie.

Chiar și dispozițiunile proiectului de lege, privitoare la capacitatea și instruirea îngrijitorilor de copii, au ca scopu maghiarizarea; căci ele îngrăunază nespuse candidatelor nemaghiare de a ocupa un asemenea postu. Urmarea va fi, că cu puține excepțiuni, vor fi numite numai îngrijitoare de copii maghiare. Dela acestea însă ministrul de instrucțiune și inspectorul școlar, de sigur că nu vor cere ca să vorbească cu copiii în altă limbă, decât în cea maghiară.

Statul își rezervă dreptul de a înființa ori unde va voi institute de stat pentru îngrijirea copiilor mici, spre care scopu va pretinde o sporire a dărilor său de a sprijini institutele existente și a influința în schimb la numirea îngrijitorilor, de a desființa institutele necorespunzătoare, și a înființa în locul lor institute de stat ș. a. ș. a. În modul acesta înținuturile cu populația nemaghiară asilurile de stat se vor lăți totu mai mult. Deoarece însă în asilurile de stat nici nu pte fi vorba de-o considerațiune față cu limba maternă a copiilor, urmarea va fi înceta maghiarizare a tuturor asilurilor și acesta nu însemneză alta, decât maghiarizarea copiilor deja în cea mai fragedă etate, sau mai bine zis o nouă încercare a maghiarizării.

Decă însă Maghiarii își facu iluziuni, că prin acestu mod vor pute să ajungă la maghiarizare, atunci acesta-i o tristă amăgire. Ceea-ce vor ajunge, va fi că prin acestu proiect de lege ei își vor străina naționalitățile nemaghiare mai mult ca până acum. Și unde unii au fost deja forțe aplicați de a se pune cu Maghiarii pe un picioru mai bun, renunțându la multe dorințe, acolo prin acestu proiect de lege, decât va deveni în adevăr lege, aceștia erăși vor fi puși în nedumerire, și li se va sgudi cu deosebire încrederea în buna voință și intențiunile cinste ale maghiarimei.

DIN AFARĂ.

Străinii și guvernul rusesc.

„Gazeta de St. Petersburg“ anunță, că guvernul rusesc va supune câtu de curând, consiliului imperiului, un proiect de lege contra colonizării Rusiei prin străini; membrii coloniilor deja stabilite, v ră trebui să se naturalizeze sau la din contră să părăsescă țera.

Afacerea reginei Natalia.

Memorandul, pe care l'a adresat regina Natalia Scupcinei sârbesci — arătând istoricul divorțării sale și pașii întreprinși de ea, pentru a se pute reîntorci în Serbia și a sta în atingere cu fiul său — după cum se telegrafază din Belgrad, s'a cetit în ședința secretă a Scupcinei. Capii partidei liberale s'au declarat în favorul reginei, der majoritatea radicalilor a fost în contra acesteia. Hotărîrea Scupcinei este de următorul cuprins:

Deoarece nu se află o lege, pe a căreia basă Scupcina se pte hotărî în cauza de față, și deoarece dispozițiunile constituției în astă privință, nu se țin de hotărîrile ordinare ale Scupcinei, — Scupcina nu pte debate asupra memorandului reginei și trece la or-

dinea țerei. Totodată Scupcina dă es-presiune dorinței sale, ca guvernul în înțelegere cu regenții, să năsuască a delătura urmările păgubitoare, ce rezultă din neînțelegerile părinților regelui, atât față cu veda tronului, câtu și față cu interesele țerei.

ȘCOLILE ȚĂRII.

Sentița poliției din Clușiu. În cele diu urmă și-a pronunțat și poliția din Clușiu sentița în afacerea demonstrațiilor la reprezentarea „Nunții din Văleni.“ Ne-am fi mirat decât față cu Românii, cari și-au manifestat simțulu lor național, s'ar fi adus o sentița achitătoare în Clușiu. Der de această surprindere ne-au scutit păzitorii ordinii de acolo, căci precum ni-se împărțasese, 16 dintre Românii Clușieni, cari au fost ascultați la poliția, fură pedepșiți cu o amendă în bani de câte 5 fl.

Nou țiaru. „Tribuna“ anunță, că dela 1 Ianuarie v. 1891 va apăre în editura „Institutului tipografic“ din Sibiu un organu ilustrat pentru familia română. Noul organu va apăre odată pe săptămână sub direcțiunea d-lui Dr. D. P. Barciaru.

Temnița de stat din Seghedin. A mai căpetat ađ unu oșpe român. Preotulu Ioan Macaveiu din Năsăud, care precum scimă, a fost condamnat de cătră curtea cu jurați din Clușiu în Septembrie a. c. la unu an și jumătate închisore de stat, se află de Joi seara împreună cu stimabila soția în Seghedin. D-l Macaveiu intrat în temnițe. ađ în 3 (15) Decembrie, o lună după soțulu său de suferințe Traianu Popu — I dorim sănătate și țăriă, ca să pte suporta cu bărbăție neînfranta toate greutățile grelei osende.

Despre „Nunța din Văleni“. Magyar Allan publică în Nr. 285 o corespondență, ce i-se trimite din Clușiu — de cătră unu omu cu cugetare mai rece și mai nepreocupată — în privința scene-lor ivite în teatrul unguresc de acolo. În această corespondență se dice între altele, că piesa „Nunța din Văleni“ este o nebuniă, care n'a putut fi scrisă, decât de unu Jidanu de alu de-ce-lea rëndu. „Fiă care figură din piesă este o rușine, o batjocură a gustului și a onestității, der senzațională și cu caractere absurde și bizare. Niciodată n'a existat în România o asemenea societate românească, după cum o presentă Ganghofer și Brociner. Amărăciunea Românilor așa-deră a avut înțelesu. Am fi așteptat mai multu tactu din partea direcțiunei tea-

trale, care pte să scie, că Clușulu nu e Budapesta“.

Casă tristă Cetim în „Tribuna.“ D-lu Septimiu Albini a îndurată o grea lovitură. Iubitulu său părinte, d-lu Vasilie Albini, proprietaru în Cutu, a murit ieri. D-lu Septimiu Albini se află, precum este cunoscutu, în temnița, pentru că a admis ca redactoru responsabil alu „Tribunei“ unu articulu calificat de agitatoric. Cu atât mai greu trebuie să pătrundă pe iubitulu nostru colegu această nespuse durere.

Adresăm și noi din parte-ne sincere condolențe confratelui nostru!

Manifestația pentru artista Agatha Bărsescu. Cetim în „România Musicală“ dela 1 Decembrie: Studenții universitari, în entuziasmul și nemărginita lor dragoste cătră totu ce e românesc și artă, hotărîră să facă o manifestația monstră artistei și compatriotei noastre Agatha Bărsescu în seara de Lună 26 Noembrie. Studenții universitari, în număr de peste două sute, plecară spre teatru. Cei mai cu dare de mână în staluri. A fost un entuziasmu generalu, când cortina s'a ridicat și când a apărut gentila și neîntrecuta noastră artistă. Aclamațiunile țșneau ca unu torentu din toate părțile. Cortina se lasă, aplausele curg, se repeșcă de trei, de patru ori; cortina se ridică neîncetat și artista apare cu surisul sinceru pe buze, cu inima emoționată multămindu tuturor. M. S. Regina și principele Ferdinandu erau de față. Intre actul I și alu II-lea, o mulțime de hârtiore se lasau în spre staluri și loji aruncate din înălțime. Era un sonet alu d-lui Ilie Ighel, ténérulu publicistă și cronicaru la „Națiunea“ inspirat fiindu de măreța talentului artistei. Etă-lu:

Artistă! N departarea mărețulu apus, — Pe unde cugetarea sublimă se mprăște Și 'n inime simțirea se frământă scie — Alu României nume, artistă, tu ai dasu.

Ai arătat că 'n colțulu ce Dunărea imbie Și unde se înalță Carpatulu totu mai susu, Suntă suflete cuprinse de unu doru sfântu și [nespusu.

Ce zacu cu 'ndrăgostire 'n a artelor robia

Ți-aducă mărire, ție urmașu blândă a Evi. Ce negurii eterne i ai datu farmecă, splen-

[dore.

Ce ai produsu vibrare 'n sufletu împetrită...

În mînt-ne de-apururi săpata rămâne-vei;

Der ai fi fostu mai dulce și mai farmecătoare

De 'n limba strămoșescă artistă-ai fi grătă!..

D-șora Bărsescu, la eșirea din teatru a fost aclamată și condusă de peste 300 studenți, cari au scos cail dela caretă și au condus-o până la locuința artistei.

reacțiune puternică nu s'ar fi ivit și în privința limbii, precum o binefăcătoare reacțiune spunta, și apoi se ivia, și apoi se arăta și în viața socială, și în viața politică a întregului popor român.

Mare și cotropitoru era potopulu străinismului în vorbirea română, mare deci și radicalu fū și această reacțiune.

Unii voiră să italianizeze limba română, să ne facă să vorbim întocmai ca i nostri fratelli del Tevere, pe cuvântulu, că și noi eram sanque del loro sanque, sânge din sângele lor. Decă această încercare, pe atât de entusiastă, pe câtu de trecătoare, ar fi reușit, Roma-Mună s'ar fi întrebata cu mirare, decât, în străvechiu-i trecut, ea a trâmăsi la Dunăre, nu colonii vorbindu limba rustică latină, oi mai înocce o colonie italiană, pur-toscă.

Alții încercară — și această încercare nu fū trecătoare, — de a ne face să vorbim latinesce, der atât de latinesce, încâtu decât Virgiliu și Cicerone s'ar fi sculat din mormintele lor și ar fi venit în plimbare la București, în palatul Universității, pe atunci locuința și pentru Societatea academică, sau s'ar fi

dus la Blașiu, într'unu altu focaru de românism; — de sigur, că ei s'ar fi mirat adencu ađindu pe Românii dunăreni și carpatini cum vorbesc latinesce după o mii și optu sute de ani. Nicu chiar la Roma nu se vorbea de marea majoritate a poporului atât de clasic și de literar latinesc, cum voia școla latinistă și latinisanta din țerile române să ne facă pe noi să vorbim.

Ani de țile, scriitorii transilvani și o parte din scriitorii de dincoai de munți ciceroniziră, adevă vorbiră și scriseră unu felu de latinesc pe românește, cu același entuziasmu și cu aceeași neclintită credință, cu cari, în Franța secolulu XVI, Ronsard și Pleiada lucrau să latinizeze și să grecizeze limba franceză, latinisau întocmai cum se francoisa limba germană în seculu XVIII la curtea lui Fridericu II, Regele Prusiei, unde verbele finiren, logiren, avancieren, marchieren și eclatiren potu să se dea de-a mână cu regularisi și pretendarisi, pe cari le citam mai sus.

Din totă această încercare de latinizare exagerată, der care se înțelege forțe din punctele de vedere ale luptei pentru naționalitate, — dintr'astă încercare

care ceea ce bunu a rămas a fost isgonirea din limbă a grecismelor, turcismelor, rusismelor furizate în statulu cuvintelor românești, și ura pentru cuvinte de asemenea origine.

Vorbirea însă în felulu latinistilor, numai cu vorbe bine-cuvântate de Virgiliu și de Cicerone, nu era cu puțință. Și 'n țera noastră, ca și în toate țerile, ba chiar mai mult, decât în toate țerile, literatura, științele, politica, magistratura, armata aveau trebuință de cuvinte noue, pentru noțiuni și lucruri noue. Aceste cuvinte nu se găsiu nicu în Cicerone, nicu în toți scriitorii clasici ai latinității.

Școla dela Blașiu și Societatea academică din București respingiau cuvintele noue cu aceeași orore cu care Academia din Atena respingea până mai deună-đi cuvintele grecesce, cari nu se găsesu în Platon și în Demostene, — cu aceeași orore, cu care Academia dela Crusca din Florența respingea cuvintele ce nu se găsesu în Dante, — ceea ce făcea pe unu poetu hazliu alu Italiei, anostit de acestu purismu esagerat, să întrebe în versurile sale: "

Bisogna aspettar che oenga Dante, Ad insegnarci chiamar la ciocolata?

„Trebuie ore să mai așteptăm să

vină Dante, pentru a ne învăța cum să dicem la ciocolata? "

În mii de casuri, această întrebare fū pusă sub diferite forme, și în timpul când latinismele ciudate și greoie bantuiu grosnicu prin Transilvania și prin România. Pentru-că vorbele chibrită și batistă nu se găsiu în latinitatea clasică; elevii cursului superioru dela liceulu S-tului Sava numiau, cu deplina învoielă a profesorului de limbe română și latină, regretatul Maximu — numiau chibritulu cu locațiunea pur ciceroniană unu de-părte-frecătoru, er batista unu nas-suflete.

Provocată de esecese școlii latiniste și latinisante, o altă școlă se ivi, și această fū școla archaismelor. Ea își propunea desmormântarea cuvintelor române sau din vremuri vechi române de prin cronice și de prin crisoșe, și întrebunțarea lor în vorbire și în scriere, în locul cuvintelor streine și netrebuințioșe, de vreme ce aveam, pentru aceleași noțiuni, cuvinte neaoșe românești.

Școla arhaistă fū însă cea dintăiu, care plăcă urechia și la graiulu poporului român. Căci toate școlile, cari se urmaseră până la arhaisti nicu nu voiseră să scie de limba vorbită de țeranu. (Va urma)

Alegeri de deputați congressionali în eparhia Aradului ne sunt până acum cunoscute următoarele: deputați preceșes: s'au ales: în cercurile Arad-Rodna: par. Văsilie Beleşiu, protopresviter; în cercurile Siria-Ienopolea; par. Georgiu Popoviciu, protopresviter; în cercurile Beliu-Tinca par. Petru Suciu protopresviter; în cercurile Beiușiu-Vaşcău: par. Iguațiu Popu, secretar consistorial; în cercurile Lipova Vinga: Augustin Hamea; — er deputați mireni pe teritoriul consistorial din Oradea mare s'au ales: în cercul Vașcăului: D-lu Georgiu Popa; în cercul Beliului: Paul Gavrillete; Nicolau Zigre, avocat și secretar consistorial în cercul Oradea mare; Ioan Popu, notariu comitatensu în cercul Pesteșu; Dr. Ioan Buia în cercul Tincei; Paul Popu avocat în cerc. Baiușu.

Dania pe sema bisericeii. Cetim în „Bis. și școlă”: Răposatul poporului și membru al sănții noastre bisericeii ortodoxe, Mateiu Ōrga din Nadlacu, a lăsat prin testamentul din averea sa un optariu de pământ în preț de 1500 fl. v. a. sănții noastre bisericeii din comună. Luând act de această frumoasă donațiune, rugăm pe Dumnezeu, ca sufletul lui să-l așeze în locașurile dreptilor!

Episcopului Strossmayer nu i-se permite a fi cetățeu de onore. Hotărârea orașului Weinberge, de a alege pe Strossmayer cetățeu de onore al său, a fost respinsă atât de forul primu, cât și din partea ministeriului. — Dacă la an. 1848 Episcopul Strossmayer ar fi răsvrătitu alături cu Kossuth în contra dinastiei, astăzi ministeriul ungurescu n'ar sta, pte, în contra nici unui oraș, de a numi pe Strossmayer cetățeu de onore, căci ce a-ce se permite lui Kossuth, ar trebui să se permită și lui Strossmayer.

Promovatu. Din Graz ni-se scrie cu data 13 Decembrie n.: D-l Absolon Feier, din Bradu a fost promovatu astăzi la facultatea de medicină de aici la gradul de doctor în medicină după un studiu numai de 5 ani și 6 luni.

Adresăm tinerului doctoru felicitările noastre!

Nouă descoperiri. În „Deutsche Medicinische Wochenschrift” din Berlin, doctorul Koch a publicat un articol în care arată tratamentul cu limfa compusă în contra anghinei difterice. Compoziția acestei limfe, ca și aceea în contra tuberculozei, a rămas deocamdată un secret. Doctorul Koch arată, că ani-

malele cărora li-s'au inoculat baccilul difteriei și după aceea limfa contra difteriei au rămas neatine de bolă. — În același timp se scrie din Edinburg, că acolo renumitul doctoru Russel este pe urma unui mijloc pentru vindecarea Cancerului. Se dice, că el a vindecat deja mai mulți bolnavi de cancer. Russel va da publicității metodelu său de vindecare, pe dată ce se va convinge, că ori ce cast de cancer va pute fi vindecatu.

Limfa lui Koch. Diarul oficial din Viena publică o ordonanță a ministeriului de interne prin care se permite numai medicilor diplomați de a se provede cu limfa doctorului Koch și numai în debitele autorizate de guvernul prusianu. Casurile ce vor fi tractate precum și casurile de morțe vor trebui să fii arătate autorităților.

Brașov, 3 Decembrie v.

Reuniunea femeilor române din Brașov și Săcele, pentru ajutorarea văduvelor sărace gr. or. și-a ținut adunarea generală ordinară în 30 Noemvrest. v. în edificiul școlilor românesce din Gröveru.

Adunarea a fost cercetată binișor. Dōmna vice-președintă Elena G. Ioană a deschis adunarea prin cuvinte alese și bine simțite. Apoi s'a pus la ordine următoarea programă: Cetirea raportului despre activitatea Comitetului; cetirea raportului despre starea și administrarea fondului; alegerea unei comisii pentru revidarea și verificarea socotelor; cetirea listei membrilor Reuniunii; cetirea numelor văduvelor, care au primit ajutorul de câte 5 fl.; alegerea unei Dōmne ca memb. în Comitet și în fine prezentarea proiectului de buget pe anul 1890/91. Raportul comitetului se ia spre sciință. În acest raport se amintesc, că comitetul, subscrisu întregu, în numele său și al Reuniunii a trimis Dōmnei președinte Susana A. Mureșianu o condolență în urma pierderii îndurate prin repausarea ficei D-sale, Eleonora, măritată după D-lu Demetriu Blaga, parochu în Beba vechi. Apoi celorlalte D-ne membre, decedate în decursul anului espirat, li-s'a exprimat maxima îndatinată: „Fia-le țerina ușoră și amintirea în vecl binecuvântată”.

Din raportul d-nei casiere Victoria Jaga se vede, că fondul reuniunii a ajuns la frumoasă sumă de 2814 fl. 28 cr. plus 400 de franci donați prin testament de decedatul și marele bine-făcător Constantin Popazu junioru. Suma fondului în anul precedentu a fost de 3321 fl. Lista mem-

brilor arată un număr de 95. În anul acesta s'a ajutat 30 de văduve sărace, și anume 21 din Brașov și 9 din Săcele.

În comisiunea verificătoare s'au ales D-nele: Filotea Glodariu, Emilia N. Ciureu și Paraschiva Dariu. Ca membră în comitetu s'a ales prin sorți D-na Policene Ilasievici.

Suma speselor din bugetu este de 187 florini 50 cruceri.

Convocare.

La însărcinarea, ce ni-s'a dat de către comitetul Asociației transilvane pentru literatura și cultura poporului român cu hărtia ddo 24 Septemvrest 1890 Nr. 245,—am onore a invita prin acesta pe membrii Asociației precum și întreaga inteligență română cu locuința în cercul pretorial I al Cohalmului la o consultare, care va avé locu luni în 17/29 Decemvrest 1890, la 10 ore ant. m., în școlă greco-orientală din Cohalmu.

Scopul consultării este a se lua măsurile de lipsă pentru punerea în activitate a departamentului XXVII al Cohalmului al nimatei Asociației cu centrul în Cohalmu.

Cohalmu, 1/13 Decemvrest 1890.

Nicolau D. Mircea,
protopresbiteru.

Correspondența „Gaz. Trans.”

Sălagiu, 2 Decemvrest 1890.

O promovare nimerită. Parochia Siciu din tractul protopopesc al Periceului — o comună curată românescă, situată în partea de către răsăritu a „Măguri” Șimleului, numărându cam la 1000 suflete românesce — acuma-su 17 ani avu norocul să salute în mijlocul său ca părinte sufletescu pe un membru distinsu al corpului didactic din Năsăud, pe d-lu Ioan Sărbu, care după ce funcționă ca profesor în curs de patru ani, la cererea sa fu numit din partea ilustrului ordinariu de atunci al dieceei Gherlane ca parochu în susnumita parochiă.

O numire mai nimerită și mai pe plăcerea poporului credinciosu abia s'ar fi putut aștepta. Zelosul profesoru sositu în parochiă, „în via Domnului”, se și apucă cu zelul unui adevărat „dascăl” să curețe și să plivescă via înțeleșită de spin și mărcin, ca în decursul anilor celor vitregi pentru cultura religioasă morală a poporului nostru, se întemieră între vișele cele adevărate. Patru ani petrecu pe catedra profesorală, și 17 ani pe amvonul bisericeii, învățându pe cei neînvețați, îndreptându pe cei rătăciți, sfătuindu și povățuindu cu vorba și fapta pe cei puțin credincios, dojenindu cu „spiritul blândețelor” pe împotrivorii contra adevărului, mângăindu bolnavii și neputinciosii; 21 de ani „a fi tuturor tōte, și a se da pe sine pentru toți”, era unu timpu destul

pentru probarea unui caracteru firmu preceșcu, dovedirea unei prudențe mai înalte păstorale recerute per eminentiam într'unul ca acela, pe carele ochiul, pururea veghiatoru al înaltului păstoru, voia să și-l alegă de unu consilieru, și a-lu investi cu onorul demnității de protopopu.

Diua de 23 Noemvrest n. c. era destinată pentru promulgarea acestui actu sərbătorescu în fața poporului adunatu în număr mare la S. biserică. Ceremonia promulgării fu indeplinită prin R. D-nu A. Barboloviciu, vicarul Silvaniei-carele la începutul s. liturgiei, cu elocința-i cunoscută, prin o vorbire însufeșită, pētrunșendū, ca tōte vorbirele sale, rărunchii și inima poporului adunatu, predă distinsului preot I. Sărbu brăul roșiu ca însemnul, demnității protopopesci, după care apoi sərbătoritul prin o alocuțiune simțitoare și mișcătoare de inimă, sub impresiunea momentului sərbătorescu, mulțumindū superiorității bisericesci pentru distingere, declară emoționatū, că distingerea nu-i numai a sa, ci și a poporului păstorit de dēnsul în cursul celor 17 ani; după care apoi imploră binecuvēntarea lui Dumnezeu peste poporulu încredințatū grijei sale părintesci.

După acestea s'a celebrat s. liturgiă asistându pe lângă Rev. D-nu pontificante și binemeritatul protopopu nou denumitū, încă trei preoți: A. Orianu din Cizeriu, I. Cherebețiu din Bădăcin și G. Flonta din Cățălul român.

După biserică întruni sərbătoritul pe oșpeții săi la o mēșă frugală, între cari pe lângă numeroșii consăgenți ai distinsului preot localu, fură și norocoșii a saluta și pe valorosul bărbatu, român din Sălagiu, St. D-nu A. Cosma directorul „Silvani”, pe notarul cercualu Delei; la mēșă s'au ținut mai multe toast, precum pentru Ilustrul Ordinariu, pentru preotul localu, pentru triumvirii Sălagiului, adică A. Barboloviciu, G. Popu de Băsesce și A. Cosma, ca pentru factorii principali ai tuturor întreprinderilor naționale din acestu ținutu. Oșpeții au regretatū, că n'au putut saluta în mijlocul lor pe prea On. D-nu protopopu actualu al tractului Ioan Cosma, carele din cauza morbului fu împedatū a participa la această festivitate familiară. Astfelu decurse această solemnitate întipărintū în inimile tuturor celor preșenti impresiunile celei mai dulci și plăcute suveniru.

Meseșanul.

Logodnă. D-lu Ioan Lucaci, învățatoru în Buhani, s'a logodit cu d-ra Leontina Pagubă, fiica d-lui învățatoru Simeon Pagubă din Socodoru.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei” a 5 cr. se pot cumpăra în tutungeria I. Gross, și în librăria Nicolae Ciureu.

Proprietarū:
Dr. Aurel Mureșianu.
Redactoru responsabilu interimalu:
Gregoriu Maior.

O garderobă caracteristică.

Cămăruța creierilor omenesci este locuința cugetelor. Locuința acēta este destul de spațiosă pentru de a pute adăposti mulțime de cugete. Cugetele trăiesc aici forte negenate, se mișcă nesilite încōce și incolo, țin și câte unu monologu lungu, ba și cântă, cu tōte, că sunt atāt de închise. O viēță liberă de vamă ducem noi numai până atunci, până când ele au privilegiu de a-și părăsi locuința spre a face lumii o vizită, mai scurtă ori mai lungă.

Când cugetul ese afară din cămăruța lui, se îmbracă, își face întâiu toaleta convenabilă. Cuvēntul este vestimentul cugetului. Cugetul nici-odată nu se arată golașu la lume, deși multe cugete toomai în abundanta îmbrăcăminte a vorbirei își arată slăbiciunea cea mai mare. Când cugetul are de-a face numai cu omeni de ai casei, el se prezintă în pantofi și în haine simple de casă. Dacă însă merge în societate, el își întocmeșce vestimentul după starea și categoria societății. În cele mai înalte societăți, forma elegantă a croitorei nu lasă nimic de dorit. Inș el apare altmintrelea îmbrăcatu pe tribună, alt-

mintrelea pe catedră, altmintrelea pe fotoliul ministerialu, pe banca creditorilor și pe banca acușătorilor. Într'unu fel se îmbracă el atunci când are de a se presenta unui amic, și într'altfel atunci, când are de-a se presenta unei escelențe.

Cugetele cele bune sunt alcum îmbrăcate ca cele rele, cele mari alcum ca cele mici; toomai cele micuțe, care nu dicu mai nimic, se împodobesc adese-ori mai mult; ele iubesc culorile orbitore, expresiunile umflate, pentru a-și lua înfășurarea unei valori, pe care nu o au. Totuși, vestimentul face pe om, și mai mult ori mai puțin, se pte cunoșce de pe vestimentul, ce fētū alu spiritului e și ce însușiri sufletesce are el.

Cugetul e răspunștoru pentru toaleta sa, deorece el n'are numai să alegă stofa după gustul propriu, ci își croeșce însu-și și vestimentul; el este propriul său croitor, deși nu totu-dēuna e artistu. Vestimentul însă e plăcutu numai, dacă e croit cu se cade și el nu trece peste mēșura adevărată, cu unu cuvēntu, dacă are forma recerută.

Inș are-ori se pricepu cugetele

a-și face toaleta potrivită. Cele mai frumoșe cugete se îmbracă adese-ori fără gustu, își aleg unu costumu pestrițu și disharmonicu, pe care nu se potriveșce de locu croitura, vestimentul de pe deasupra nu se potriveșce cu cel de pe de desubtu, vesta nu se potriveșce cu rocul, și peste totu nu este nici o armoniă într'ensul și nu sci în fine unde e vērētū cugetul.

Multe cugete țin puțin la ignoranța vorbirei; multe nu-și folosescu timpul după cum ar trebui și nici nu le mustră câtu de puțin conșciința pentru acēta înăscută lenevire, care-i reține de a-și ordina garderoba vorbirei, după cum o pretinde logica îmbrăcăminte. Valōrea cugetului nu o poți mēșura după lungimea timpului, de care are el lipsă spre a se îmbrăca. Unor cugete, nu le trebuie, decât să și propună a eși, și toaleta lor e gata, ca și o fotografie momentană. Ele pășesc pe arenă și stau gata, ca și Minerva la capul lui Iupiter, și nici unu criticu modernu nu află nici unu defectu. Toomai acelu vestimentu alu vorbirei, care ese repede și încordatū din atelierul buzelor, are trecere mai mare și scutesce pe om de

a se strădui să afle cuprinsul scurtu alu vestimentului lungu. Acelor cugete însă, care umblă cu o trenă lungă de cuvinte, li-se pte cu dreptu cuvēntu întempla, ca să li-se calce o parte din trenă. Vanitatea, cochetăria, se oglindeș în inș-și toaleta vorbirei. Vestimentele cupușite cu frase, și garnisite cu pene străine, deși sunt totu atāt de căutate, ele sunt de puțină valōre internă.

Marele modistū de curte Talleyrand a dist: „Vestimentul vorbirei nu e făcutu pentru aceea, ca să acopere cugetele, ci pentru a-le descoperi.” Acēta sentință cuprinde în sine unu mare adevēru. În faptă multe cugete se folosesc de vestimentele vorbirei, pentru a se ascunde inșele sub ele. Și pentru a-și asigura incognitul, ele apar blănite, incheiate până sus; vecl vestimentele, însă nu sci ce stă ascunsu sub ele. Nu-i însă nimic mai frumos, ca atunci, când cugetul și simțirea își alegu din bogata garderabă unu vestimentu de vorbire acomodatū, neîmpodobitū, curatū și decolatū astielu, că arată unu chipu nefalsificatū în oglinda naturii. Numai ceea ce e naturalu e și frumosu.

(A. Lovenstein.)

Jullia.

Cursul pieței Bursiere

Table with exchange rates for various currencies like Romanian, Hungarian, and others, dated Dec 15, 1890.

Cursul la Bursa de Valori

Table with market rates for gold, silver, and other commodities, dated Dec 18, 1890.

Table listing various financial and market items such as interest rates, bonds, and exchange rates.

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețul abonamentului este:

Table showing subscription rates for different regions: Austro-Ungaria, Romania, and abroad.

Abonamente la numerele cu data de Duminică.

Table showing subscription rates for Sunday issues in different regions.

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, cari se vor abona din nou, se binevoiesc a scrie adresa lămurită și a arăta și poșta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Avisul d-loru' abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunii să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal...

Domnii, ce se abonează din nou, se binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și poșta ultimă.

Totodată facem cunoscută tuturor d-loru' abonați, că mai avem din anii trecuți numeră pentru complectarea colecțiilor...

Administraț. „Gaz. Trans.“

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Iunie 1890.

Large table with train schedules for various routes including Budapest, Arad, Sibiu, and other stations, listing departure and arrival times.